

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

❶ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ

Κείμενο από το πρωτότυπο: Πλάτωνος Πρωταγόρας, ενότητα 6

Ἐνθα δὴ πᾶς παντὶ θυμοῦται καὶ νουθετεῖ, δῆλον ὅτι ὡς ἐξ ἐπιμελείας καὶ μαθήσεως κτητῆς οὐσης. Εἰ γὰρ ἐθέλεις ἐννοῆσαι τὸ κολάζειν, ὃ Σώκρατες, τοὺς ἀδικοῦντας τὶ ποτε δύναται, αὐτὸ σε διδάξει ὅτι οἱ γε ἄνθρωποι ἡγοῦνται παρασκευαστὸν εἶναι ἀρετῆν. Οὐδεὶς γὰρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας πρὸς τούτῳ τὸν νοῦν ἔχων καὶ τούτου ἕνεκα, ὅτι ἠδίκησεν, ὅστις μὴ ὥσπερ θηρίον ἀλογίστως τιμωρεῖται· ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν κολάζειν οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἕνεκα ἀδικήματος τιμωρεῖται - οὐ γὰρ ἂν τό γε πραχθὲν ἀγένητον θείῃ - ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος χάριν, ἵνα μὴ αὖθις ἀδικήσῃ μήτε αὐτὸς οὗτος μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα. Καὶ τοιαύτην διάνοιαν ἔχων διανοεῖται παιδευτὴν εἶναι ἀρετῆν· ἀποτροπῆς γοῦν ἕνεκα κολάζει. Ταύτην οὖν τὴν δόξαν πάντες ἔχουσιν ὅσοιπερ τιμωροῦνται καὶ ἰδία καὶ δημοσίᾳ. Τιμωροῦνται δὲ καὶ κολάζονται οἱ τε ἄλλοι ἄνθρωποι οὕς ἂν οἴωνται ἀδικεῖν, καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναῖοι οἱ σοὶ πολῖται· ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ Ἀθηναῖοί εἰσι τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ διδακτὸν ἀρετῆν. Ὡς μὲν οὖν εἰκότως ἀποδέχονται οἱ σοὶ πολῖται καὶ χαλκέως καὶ σκυτοτόμου συμβουλευόντος τὰ πολιτικά, καὶ ὅτι διδακτὸν καὶ παρασκευαστὸν ἡγοῦνται ἀρετῆν, ἀποδέδεικται σοι, ὃ Σώκρατες, ἱκανῶς, ὡς γέ μοι φαίνεται.

Κείμενο από μετάφραση: Πλάτωνος Πρωταγόρας, ενότητα 7

Στὴν πραγματικότητα, ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία νὰ διδάσκουν καὶ νὰ νουθετοῦν, συνεχίζοντας γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ. Ἀμέσως μόλις ἀρχίσει νὰ καταλαβαίνει ἓνα παιδί τι τοῦ λένε, καὶ ἡ παραμὰνα τοῦ καὶ ἡ μητέρα τοῦ καὶ ὁ παιδαγωγὸς τοῦ καὶ ὁ ἴδιος ὁ πατέρας τοῦ ἀγωνίζονται γι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, γιὰ τὸ πῶς δηλαδὴ θὰ βελτιωθεῖ τὸ ἀγόρι, διδάσκοντάς το γιὰ κάθε τοῦ πρᾶξη καὶ γιὰ κάθε τοῦ λόγο καὶ ἐξηγώντας τοῦ ὅτι αὐτὸ εἶναι

δίκαιο και το άλλο άδικο, και ότι αυτό είναι καλό και το άλλο αισχρό, και αυτό όσιο και εκείνο ανόσιο, και ότι αυτά πρέπει να τα κάνεις και αυτά να μην τα κάνεις. Κι όταν ακούει με τη θέλησή του, πάει καλά. Εάν όμως δεν υπακούει, τότε, με τις απειλές και τα χτυπήματα το «ισιώνουν», σαν δέντρο που λυγίζει και γέρνει. Κι ύστερα, όταν το στέλνουν στους δασκάλους, δίνουν εντολή να επιμεληθεί ο δάσκαλος περισσότερο την ευκοσμία των παιδιών, παρά τα γράμματα και τη μουσική. Και οι δάσκαλοι άλλωστε γι' αυτό φροντίζουν κυρίως. Και μόλις τα αγόρια μάθουν τα γράμματα και είναι σε θέση στο εξής να καταλάβουν ένα γραπτό κείμενο, όπως μέχρι τώρα καταλάβαιναν τον προφορικό λόγο, τα βάζουν, καθισμένα στα θρανία τους, να διαβάζουν δυνατά τα ποιήματα των μεγάλων ποιητών και τα αναγκάζουν να μάθουν απέξω αυτά τα έργα, στα οποία υπάρχουν πολλές συμβουλές, αλλά και αναλύσεις για τα πράγματα, και έπαινοι και εγκώμια για τους αρχαίους ήρωες, προκειμένου το αγόρι να θελήσει να τους μιμηθεί και να έχει διάθεση να γίνει παρόμοιος.[...]

Και όταν πια φύγουν αυτοί [δηλαδή οι νέοι άνδρες] από τους δασκάλους, η πόλη, με τη σειρά της, τους αναγκάζει να μάθουν τους νόμους και να ζουν σύμφωνα με αυτούς, ώστε να μην ενεργούν από μόνοι τους και όπως νομίζουν οι ίδιοι [...]. Έτσι, και η πόλη, υπογραμμίζοντας τους νόμους, αυτά τα επινοήματα των καλών, παλαιών νομοθετών, αναγκάζει και όσους ασκούν ένα αξίωμα και όσους άρχονται να συμμορφώνονται με αυτούς. Εκείνος Δε ο οποίος τους παραβαίνει, υφίσταται κυρώσεις και οι κυρώσεις αυτές ονομάζονται, και σε σας εδώ [δηλ. στην Αθήνα] και σε πολλά άλλα μέρη, ευθύνες, λες και η δικαιοσύνη ξαναβάζει [τον παραβάτη] στην ευθεία. Ενώ λοιπόν είναι τόσο μεγάλη η προσπάθεια που καταβάλλεται για την αρετή και στο ιδιωτικό

και στο δημόσιο επίπεδο, εσύ Σωκράτη εκπλήττεσαι και απορείς αν η αρετή είναι διδακτή; Το εκπληκτικό όμως θα ήταν μάλλον το να μην μπορεί να διδαχθεί η αρετή.

ΘΕΜΑ 1°

Από το κείμενο που σας δίνεται, να μεταφράσετε το παρακάτω απόσπασμα: «Οὐδείς γὰρ κολάζει ... »

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 2°

Ο Πρωταγόρας στην ενότητα 6 αναφέρεται στον σκοπό της ποινής. Ποιος είναι αυτός; Ποια σχέση εντοπίζετε ανάμεσα σε αυτή και την παλιότερη αντίληψη της ανταπόδοσης (ποινή-τιμωρία- «τίσις»)

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 3°

«ὅτι διδακτὸν καὶ παρασκευαστὸν ἡγούνται ἀρετὴν, ἀποδέδεικται σοι, ὃ Σώκρατες, ἰκανῶς, ὡς γέ μοι φαίνεται.»: Μπορεί να διαπιστωθεί αυταρέσκεια στα παραπάνω λόγια του Πρωταγόρα στο τέλος της ενότητας; Να αναλύσετε το χωρίο.

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 4°

Πού στοχεύει η παρέμβαση της πολιτείας στην εκπαιδευτική διαδικασία των νέων, όπως διαφαίνεται από το απόσπασμα της ενότητας 7;

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 5°

Γιατί ο Πλάτων δε διστάζει να ειρωνευτεί και να υπονομεύσει με κάθε τρόπο τη διάλεξη;

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 6°

α) Με ποιες λέξεις του κειμένου σχετίζονται ετυμολογικά οι λέξεις: καθηγητής, τρόπαιον, ἔξις, κοινοβούλιον, παράθεσις.

(Μονάδες 5)

β) πειρῶμαι < πείρα : Να γράψετε πέντε λέξεις, απλές, σύνθετες, με το θέμα που σας δίνεται.

(Μονάδες 5)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ 1^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ

ΘΕΜΑ 1^ο

Κανείς πραγματικά δεν τιμωρεί αυτούς που αδικούν έχοντας το νου του σ' αυτό και εξαιτίας αυτού, ότι δηλαδή διέπραξε αδίκημα, εκτός αν κάποιος τιμωρεί ασυλλόγιστα όπως ακριβώς ένα θηρίο. όποιος όμως επιδιώκει να τιμωρεί με σύνεση, δεν τιμωρεί για αδίκημα που διαπράχθηκε στο παρελθόν - γιατί δεν θα μπορούσε να κάνει αυτό που πραγματικά έγινε να μην έχει γίνει -, αλλά για το μέλλον, για να μην αδικήσει ξανά ούτε ο ίδιος ούτε κάποιος άλλος, που είδε ότι αυτός έχει τιμωρηθεί. Και, επειδή έχει τέτοια σκέψη, πιστεύει ότι η αρετή είναι δυνατόν να διδαχθεί. Τιμωρεί λοιπόν για αποτροπή.

ΘΕΜΑ 2^ο

Στην ενότητα αυτή ο Πρωταγόρας υποστηρίζει ότι η τιμωρία είναι ένας τρόπος σωφρονισμού και όχι μέσο εκδίκησης για το σφάλμα του αδίκου. Η ποινή, λοιπόν, έχει παιδευτικό και όχι κατασταλτικό σκοπό, σωφρονιστικό, αφού δεν παίρνει τη μορφή ανταπόδοσης για το αδίκημα που διαπράχθηκε, αλλά αποσκοπεί στη μετάδοση και απόκτηση ηθικών αρχών που θα οδηγήσουν τον παραβάτη στην κατάκτηση της αρετής. Άρα, στην ενότητα αυτή απορρίπτονται τα κίνητρα της ανταπόδοσης και αντεκδίκησης.

Η θεώρηση του Πρωταγόρα για τη λειτουργία της ποινής ως μέσο σωφρονισμού ήταν ριζοσπαστική, αφού μόνο στα νεώτερα χρόνια έχει αναχθεί σε αρχή δικαίου. Ο σοφιστής, λοιπόν, απορρίπτει όπως προανέφερα, ως κίνητρα της ποινής την ανταπόδοση και την εκδίκηση παραμερίζοντας έτσι τον κατασταλτικό χαρακτήρα της. Αντίθετα, σύμφωνα με την κοινή αντίληψη της εποχής του, σκοπός της ποινής ήταν η τιμωρία, η ικανοποίηση του παθόντος ή των συγγενών του και η αποκατάσταση της ηθικής τάξης. Η στάση των ανθρώπων που αδικούνται είναι δικαιολογημένη, αν αναλογιστούμε τον πόνο και την αγανάκτηση τους. Άλλωστε, κατά την αρχαιοελληνική αντίληψη ήταν το μέγιστο παράπτωμα η ύβρις, αφού συνιστούσε πρόκληση και ασέβεια, προπάντων κατά του θείου. Επομένως, η παραδειγματική τιμωρία όσων περιέπεπταν σε αδικήματα ήταν θεάρεστο έργο και λειτουργούσε ως μέσο αποκατάστασης της ηθικής τάξης, που διέπει τον κόσμο. Στη σύγχρονη όμως εποχή, η επιβολή της ποινής είναι καθαρά μια παιδευτική διαδικασία, σύμφωνη με τις αρχές του ανθρωπισμού και της δημοκρατικής υφής της κοινωνίας.

Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, πως η άποψη του Πρωταγόρα για το σκοπό της ποινής αποτελούσε πραγματικό νεοτερισμό για την εποχή του και συγκλίνει με την άποψη του Ιταλού διαφωτιστή Τσεζάρε Μπεκαρία, ο οποίος στο δοκίμιό του «Περί εγκλημάτων και Ποινών» είχε διατυπώσει τρεις βασικές θέσεις για το σκοπό της ποινής και το

νόημα της απονομής δικαιοσύνης. Έτσι, υποστήριζε ότι σκοπός της ποινής δεν είναι η εκδίκηση, αλλά ο σωφρονισμός εκείνου που διέπραξε το αδίκημα και ο παραδειγματισμός των άλλων. Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, πως η άποψη του σοφιστή είναι ιδιαίτερα ρηξικέλευθη για την εποχή του.

ΘΕΜΑ 3°

Η φράση αυτή, την οποία ο σοφιστής αναφέρει στο τέλος της ενότητας, ακούγεται ως αυτοειρωνεία, έπειτα από τις ατυχείς προσπάθειές του να δώσει λύση στο ζητούμενο ζήτημα. Ο σοφιστής φαίνεται πως νιώθει ικανοποίηση και αυταρέσκεια, αφού απέδειξε με εμπειρικά επιχειρήματα ότι η αρετή διδάσκεται. Ολοκληρώνει την επιχειρηματολογία του με αυτοπεποίθηση, όπως καταλαβαίνουμε από τη φράση «ἀποδέδεικται σοι, ὦ Σώκρατες, ἰκανῶς», η οποία είναι δηλωτική της συναισθηματικής του διάθεσης. Νιώθει δικαιωμένος που αντιμετώπισε με τρόπο πειστικό, κατά τον ίδιο, το συνομιλητή του αντικρούοντας τη Σωκρατική θέση. Η εντύπωση του ότι στο τέλος αυτής της ενότητας κατόρθωσε να κάνει το Σωκράτη να ανατρέψει τα «πιστεύω» του ικανοποιεί τη ματαιοδοξία του και ενισχύει το κύρος του ως κορυφαίου ρητοροδιδασκάλου της εποχής του.

Βέβαια, αυτή του η πεποίθηση και ο ενθουσιασμός του μετριάζεται κάπως με τη φράση που επακολουθεί «ὡς γέ μοι φαίνεται». Το συμπέρασμα, όμως στο οποίο καταλήγει είναι αυθαίρετο, αφού η έλλογη τιμωρία – που πιστοποιεί το διδακτό της αρετής- ανήκει μάλλον στη σφαίρα της δεοντολογίας, χωρίς να ανταποκρίνεται σε πραγματικά δεδομένα, ιδιαίτερα εκείνης της εποχής. Πρόκειται για το γνωστό « σόφισμα της λήψεως του ζητουμένου».

ΘΕΜΑ 4°

Ο Πρωταγόρας παρουσιάζει το σύστημα αγωγής των νέων της Αθήνας, στα πλαίσια της προσπάθειάς του να πείσει για το διδακτό της πολιτικής αρετής. Έτσι, η εκπαίδευση σε όλες τις φάσεις της (προσχολική – σχολική – ανώτερη) στοχεύει στην ηθική διαπαιδαγώγηση του νέου και αργότερα του πολίτη. Στην ενότητα αυτή ο σοφιστής, περιγράφοντας το εκπαιδευτικό σύστημα της αθηναϊκής δημοκρατίας αναφέρεται και στους φορείς που την παρέχουν. Ένας από αυτούς και ο κυριότερος από όλους είναι η ίδια η πόλη, η οποία επισφραγίζει την εκπαιδευτική διαδικασία.

Στον Πρωταγόρα «η πόλη τους αναγκάζει να μάθουν τους νόμους και να ζουν σύμφωνα με αυτούς... υπογραμμίζοντας τους νόμους.... κυρώσεις... η δικαιοσύνη ξαναβάζει τον παραβάτη στην ευθεία». Η πόλη είναι εκείνη, η οποία διαμορφώνει με τους σωστούς

νόμους της το ήθος των πολιτών και ρυθμίζει τη συμπεριφορά τους έτσι ώστε να αποκτήσουν την πολιτική αρετή. Είναι εκείνος ο παράγοντας, ο οποίος συντελεί στη δημιουργία ελεύθερων και δημοκρατικών πολιτών, που είχαν επίγνωση του εαυτού τους, του προορισμού τους και του χρέους τους.

Στην προσπάθεια μιας πόλης όμως να διαμορφώσει υπεύθυνους και καλλιεργημένους πολίτες με ακέραιο χαρακτήρα και υψηλό φρόνημα, σημαντικό ρόλο παίζει και η ποινή ως μέσο της ηθικής διαπαιδαγώγησης. Οι πολίτες λογοδοτούν για τις πράξεις του σε όλη τη διάρκεια της θητείας τους σε κάποιο δημόσιο αξίωμα και τιμωρούνται βέβαια, για αυτές από τους νόμους της πόλης, όταν διαπιστωθεί παράβαση των καθηκόντων τους. Η «πόλις», κατά το σοφιστή, σε όσους παρανομούν, δηλαδή σε όσους δεν υπακούουν στους κοινούς νόμους, επιβάλλει τιμωρίες, τις λεγόμενες «ευθύνες».

Ο σοφιστής με άκρως θριαμβευτικό τόνο όπως διαφαίνεται μέσα από την ρητορική ερώτηση «Εκπλήττεσαι και απορείς», δείχνει την πεποίθησή του ότι νίκησε στον αγώνα λόγου με το Σωκράτη, αφού του απέδειξε ότι η αρετή μπορεί να διδαχθεί.

ΘΕΜΑ 5°

Εισαγωγή σχολικού βιβλίου στον «Πρωταγόρα» σελ. 57: « Αντίθετα, δεν διστάζει....η αναζήτηση της αλήθειας.»

ΘΕΜΑ 6°

α) ήγουνται
ἀποτροπῆς
ἔχων
συμβουλευόντος
θείη

β) ἀπόπειρα
πείραμα
ἀπειρος
πειρασμός
ἐμπειρος

Ⓜ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ

Κείμενο από το πρωτότυπο: Πλάτωνος Πολιτεία ενότητα 15

Ἄλλας δέ καθημένας πέριξ δι' ἴσου τρεῖς, ἐν θρόνῳ ἐκάστην, θυγατέρας τῆς Ἀνάγκης, Μοίρας, λευχειμονούσας, στέμματα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἔχούσας, Λάχεσιν τε καὶ Κλωθῶ καὶ Ἄτροπον, ὑμνεῖν πρὸς τὴν τῶν Σειρήνων ἁρμονίαν, Λάχεσιν μὲν τὰ γεγονότα, Κλωθῶ δέ τὰ ὄντα, Ἄτροπον δέ τὰ μέλλοντα. Καὶ τὴν μὲν Κλωθῶ τῇ δεξιᾷ χειρὶ ἐφαπτομένην συνεπιστρέφειν τοῦ ἀτρόακτου τὴν ἔξω περιφορὰν, διαλείπουσαν χρόνον, τὴν δ' Ἄτροπον τῇ ἀριστερᾷ τὰς ἐντὸς αὐτῶν ὡσαύτως· τὴν δέ Λάχεσιν ἐν μέρει ἐκατέρας ἐκατέρα τῇ χειρὶ ἐφάπτεσθαι. Σφᾶς οὖν, ἐπειδὴ ἀφικέσθαι, εὐθύς δεῖν ἰέναι πρὸς τὴν Λάχεσιν. Προφήτην οὖν τινα σφᾶς πρῶτον μὲν ἐν τάξει διαστήσαι, ἔπειτα λαβόντα ἐκ τῶν τῆς Λαχέσεως γονάτων κλήρους τε καὶ βίων παραδείγματα, ἀναβάντα ἐπὶ τι βῆμα ὑψηλόν εἰπεῖν.

“Ἀνάγκης θυγατρὸς κόρης Λαχέσεως λόγος. Ψυχὰὶ ἐφήμεροι, ἀρχὴ ἄλλης περιόδου θνητοῦ γένους θανατηφόρου. Οὐχ ὑμᾶς δαίμων λήξεται, ἀλλ' ὑμεῖς δαίμονα αἰρήσεσθε. Πρῶτος δ' ὁ λαχὼν πρῶτος αἰρείσθω βίον ᾧ συνέσται ἐξ ἀνάγκης. Ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον, ἦν τιμῶν καὶ ἀτιμάζων πλέον καὶ ἔλαττον αὐτῆς ἕκαστος ἔξει. Αἰτία ἐλομένου· Θεὸς ἀναίτιος.”

ΘΕΜΑ 1^ο

Από το κείμενο που σας δίνεται, να μεταφράσετε το παρακάτω απόσπασμα: «Σφᾶς οὖν, ... Θεὸς ἀναίτιος.»

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 2^ο

“Ἀνάγκης θυγατρὸς κόρης Λαχέσεως λόγος”: ο λόγος που εκφωνεῖ ο προφήτης παρουσιάζει ορισμένες υφολογικές ιδιομορφίες. Ποιες εἶναι αυτές και που σκοπεύουν;

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 3^ο

Η στιγμή της επιλογῆς εἶναι ἡ ὑψιστὴ κρίση για το πεπρωμένο του κάθε ἀνθρώπου και συνεπῶς θα πρέπει ο καθένας να προσπαθήσει να ἀντιτάξει στην ἔλξη του πλοῦτου και της

εξουσίας και να επιλέξει τον άριστο βίο, που είναι ο βίος της αρετής. Ποιος είναι ο ρόλος της παιδείας στην επιλογή αυτή;
(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 4°

Αίτια έλομένου -θεός άναίτιος: Νομίζετε ότι η επιλογή αυτή είναι απόλυτα ελεύθερη;

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 5°

Να ονομάσετε και να περιγράψετε τα τρία μέρη της ανθρώπινης ψυχής, όπως αυτά παρουσιάζονται στην «Πολιτεία» του Πλάτωνα.

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 6°

α) θανατηφόρος: Να γράψετε τέσσερις απλές ή σύνθετες λέξεις με το β' συνθετικό της λέξης που σας δίνεται.

(Μονάδες 4)

β) Να γράψετε δύο ομόρριζες λέξεις της νέας ελληνικής γλώσσας, απλές ή σύνθετες, για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κείμενου:

έχούσας, διαλείπουσαν, λήξεται

(Μονάδες 6)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ 2^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ

ΘΕΜΑ 1^ο

Αυτοί λοιπόν, όταν έφτασαν, [έλεγε πως] έπρεπε αμέσως να παρουσιαστούν μπροστά στη Λάχεση. κάποιος προφήτης τότε [έλεγε πως] πρώτα τους τοποθέτησε σε κανονικά διαστήματα, έπειτα, αφού πήρε από τα γόνατα της Λάχεσης κλήρους και παραδείγματα τρόπων ζωής, ανέβηκε πάνω σε ένα ψηλό βήμα και είπε: «Ο λόγος είναι της Λάχεσης της παρθένας, της κόρης της Ανάγκης. Ψυχές εφήμερες, αρχίζει μια άλλη περίοδος για το θνητό γένος που τέρμα της θα είναι ο θάνατος. Δε θα επιλέγει εσάς ο δαίμονας, αλλά εσείς θα διαλέγετε το δαίμονά σας. Όποιος κληρωθεί πρώτος, πρώτος να διαλέξει το είδος της ζωής με το οποίο αναγκαστικά θα ζήσει. Η αρετή δεν εξουσιάζεται ανάλογα με την εκτίμηση ή την περιφρόνηση που θα της δείξει ο καθένας θα έχει μεγαλύτερο ή μικρότερο μερίδιο απ' αυτή. Η ευθύνη ανήκει σε εκείνον που κάνει την εκλογή · ο θεός είναι έξω από την ευθύνη».

ΘΕΜΑ 2^ο

Ο λόγος που εκφωνεί ο ομιλητής – ο προφήτης πραγματικά μπορεί να σχολιαστεί από αισθητική άποψη, αφού παρουσιάζει σημαντικές υφολογικές ιδιομορφίες. Αυτό συμβαίνει, επειδή ο λόγος εξαιτίας της σημαντικής θέσης που κατέχει ο προφήτης, αποκτά κύρος, υποβλητικότητα και ιερατική μεγαλοπρέπεια.

Παρατηρούμε, λοιπόν, να χρησιμοποιείται το ασύνδετο σχήμα (ψυχαί εφήμεροι, αρχή άλλης περιόδου θνητού γένους θανατηφόρου, Αιτία έλομένου, θεός αναίτιος) και η παρέκκλιση από τη φυσική σειρά των λέξεων (Ανάγκης θυγατρός κόρης Λαχέσεως λόγος αντί Λόγος Λαχέσεως κόρης θυγατρός Ανάγκης) καθώς και η έλλειψη ρήματος (Ψυχαί εφήμεροι, αρχή άλλης περιόδου θνητού γένους θανατηφόρου - αρετή αδέσποτον - αιτία έλομένου - θεός αναίτιος).

ΘΕΜΑ 3^ο

Στην ενότητα 15 ο άνθρωπος δηλαδή η κάθε ψυχή, είναι υπεύθυνος για τον τρόπο ζωής που θα ακολουθήσει. Η στιγμή της επιλογής αυτής είναι η ύψιστη κρίση για το πεπρωμένο του. Έχει να διαλέξει μεταξύ του πλούτου και της εξουσίας από τη μία και του ενάρετου βίου από την άλλη. Ο πρώτος τρόπος είναι εύκολος και δελεαστικός, ενώ ο δεύτερος δύσκολος και ανηφορικός. Είναι προφανές ότι η παιδεία στην προκειμένη περίπτωση αποτελεί σημαντικό παράγοντα σε αυτή την επιλογή.

Ο ρόλος της παιδείας είναι καθοριστικός, καθώς δίνει τη δυνατότητα στον άνθρωπο να ξεχωρίσει το καλό από το κακό, το σωστό από το λάθος, το γνήσιο από το κίβδηλο. Με την παιδεία ο

άνθρωπος μπορεί να αναπτύξει και να καλλιεργήσει όλες τις ηθικές αξίες που θα τον οδηγήσουν στην επιλογή του ενάρετου βίου. Με την ελευθερία, τη σύνεση, τη σωφροσύνη, τη σοφία, που αναπτύσσονται με την παιδεία, γίνεται ευκολότερη στον άνθρωπο η σωστή επιλογή.

Άρα, η παιδεία αποτελεί τον κύριο και ουσιαστικό παράγοντα για να κάνει ο άνθρωπος την καλύτερη δυνατή επιλογή, που δεν είναι άλλη από την επιλογή του βίου της αρετής.

ΘΕΜΑ 4°

Ο προφήτης στην ενότητα 15 αναφέρεται στην ευθύνη που έχει ο ίδιος ο άνθρωπος σχετικά με την επιλογή του βίου που θα κάνει. Ο θεός είναι ανεύθυνος σε αυτή του την εκλογή. Άλλωστε, παρατηρούμε ότι στα λόγια του προφήτη δεσπόζει το ρήμα *αίρομαι* (εκλέγω, προτιμώ), που εκφράζει τα μεγάλα περιθώρια για ελεύθερη προσωπική επιλογή και για την ευθύνη του ανθρώπου.

Σε αυτό το σημείο εντοπίζουμε το πρόβλημα της ηθικής ευθύνης του ανθρώπου για το βίο, για τις πράξεις του, το οποίο απορρέει από την ελεύθερη προσωπική του επιλογή. Η ευθύνη αυτή, όπως υποστηρίζει ο Πλάτωνας αποδίδεται αποκλειστικά στον ίδιο τον άνθρωπο και δεν είναι απόλυτα ελεύθερη, αλλά υπόκειται σε περιορισμούς. Έτσι, επειδή δεν είναι δυνατό να πέσουν όλες μαζί οι ψυχές επάνω στους βίους, για να κάνουν την επιλογή τους, η σειρά με την οποία θα τους διαλέξουν καθορίζεται από τη Μοίρα – από τους λαχνούς της Λάχησης συγκεκριμένα, τους οποίους μοιράζει ο προφήτης. αυτό είναι ένα στοιχείο το οποίο αφήνεται στη θεία βούληση. Τέλος, ο δεύτερος περιορισμός και ο πιο ουσιαστικός, αφού η επιλογή που θα κάνει κάθε ψυχή είναι μία και μόνο, οριστική και αμετάκλητη, και έτσι δεν της δίνεται δεύτερη ευκαιρία, δεν της επιτρέπεται το λάθος ούτε η μεταμέλεια.

ΘΕΜΑ 5°

Εισαγωγή σχολικού βιβλίου στην «Πολιτεία» σελ. 100 - 101: «Εφόσον λοιπόν το όλον ..... στη θέση που του αρμόζει.»

ΘΕΜΑ 6°

- α) αυτόφωρο
φέρετρο
φορά
φορείο

- β) σχέση, ευεξία
υπόλοιπο, λιπόψυχος
λαχείο, λαχνός

③ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ

Κείμενο από το πρωτότυπο: Αριστοτέλους Ηθικά Νικομάχεια ενότητα 1&2

Διττής δὴ τῆς ἀρετῆς οὐσῆς, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξήσιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τὸ νόμα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλίνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθεῖ ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίξῃ τις ἄνω ῥιπτῶν, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθεῖ. οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειούμενοι δὲ διὰ τοῦ ἔθους.

Ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετάς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἅ γὰς δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μαθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὴ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σόφρονα σόφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

ΘΕΜΑ 1°

Από το κείμενο που σας δίνεται, να μεταφράσετε το παρακάτω απόσπασμα: «ἐξ οὗ καὶ δῆλον... διὰ τοῦ ἔθους»

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 2°

"Διττής δὴ τῆς ἀρετῆς οὐσῆς, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς": α) Ποιος εἶναι ὁ χαρακτήρας τῶν διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν ἀρετῶν σύμφωνα με τὸν Αἰριστοτέλη;

(Μονάδες 5)

β) Για ποιο λόγο ο φιλόσοφος χρησιμοποιεί παραδείγματα από την καθημερινή ζωή;

(Μονάδες 5)

ΘΕΜΑ 3°

"τάς δυνάμεις κομιζόμεθα, τάς ἐνεργείας ἀποδίδομεν" :

α) Ποιο είναι, κατά τον Αριστοτέλη, το περιεχόμενο των εννοιών δύναμις"και ἐνέργεια";

(Μονάδες 7)

β) Ποια από τις δύο έννοιες θεωρεί ο φιλόσοφος πιο αξιόλογη;

(Μονάδες 3)

ΘΕΜΑ 4°

"ἐξ οὗ καὶ δήλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται": Να διατυπώσεις με δικά σου λόγια και με σύντομο τρόπο το συλλογισμό με τον οποίο ο Αριστοτέλης οδηγήθηκε στο παραπάνω συμπέρασμα.

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 5°

Ποιες απόψεις είχαν διατυπώσει άλλοι φιλόσοφοι για την ευδαιμονία και πως ορίζεται από τον Αριστοτέλη;

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 6°

α) Να βρείτε με ποιες λέξεις του κειμένου έχουν ετυμολογική συγγένεια οι παρακάτω: κομιστής, θυρωρός, λήμμα, άδεια, δίφρος

(Μονάδες 5)

β) Να δώσετε τα αντώνυμα των λέξεων στην αρχαία ελληνικά: κακίας, μείον, αὔξησις, λαμβάνομεν, ὁμοίως

(Μονάδες 5)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ 3^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ

ΘΕΜΑ 1^ο

Από αυτό γίνεται φανερό ότι καμία από τις ηθικές αρετές δεν υπάρχει μέσα μας εκ φύσεως γιατί τίποτε από αυτά που είναι έτσι από τη φύση τους μπορεί να συνηθίσει σε κάτι διαφορετικό, όπως για παράδειγμα η πέτρα που πέφτει προς τα κάτω από τη φύση της δεν είναι δυνατό να συνηθίσει να κινείται προς τα πάνω, ούτε και αν κάποιος προσπαθεί να συνηθίσει αυτή ρίχνοντάς την προς τα πάνω δέκα χιλιάδες φορές, ούτε η φωτιά προς τα κάτω, ούτε τίποτε άλλο από τα πράγματα που γεννιούνται από τη φύση με μια ορισμένη ιδιότητα μπορεί να συνηθίσει σε κάτι διαφορετικό. Οι αρετές λοιπόν, δε γεννιούνται μέσα μας ούτε εκ φύσεως ούτε αντίθετα με τη φύση, αλλά σε μας που έχουμε από τη φύση την ιδιότητα να τις δεχτούμε, και που τελειοποιούμαστε με τη συνήθεια.

ΘΕΜΑ 2^ο

α) Ο Αριστοτέλης έχει διακρίνει από το πρώτο κίόλας βιβλίο των Ηθικών Νικομαχείων τις δύο μορφές της αρετής και τώρα, στην αρχή του δεύτερου, αναφέρεται αυτή και πάλι . ο φιλόσοφος, όπως διαβάζουμε στην πρώτη ενότητα διακρίνει δύο μορφές της αρετής, τη διανοητική και την ηθική. Ωστόσο, εξετάζει πρώτα το τρόπο με τον οποίο αυτή γεννιέται, την προέλευσή της, και τους απαραίτητους για την ύπαρξή της όρους.

Αρχικά, εντοπίζει τις διανοητικές αρετές, οι οποίες αφορούν το καθαρά λογικό μέρος της ψυχής. Καλλιεργούνται και αυξάνονται κυρίως με τη συστηματική διδασκαλία και απαιτούν πείρα και ορισμένα χρονικά στάδια και διαδικασίες, για να γίνουν κτήμα εκείνου που τις διδάσκεται. Ευνόητο λοιπόν, είναι ότι, αφού οι διανοητικές αρετές οφείλονται στη διδασκαλία, δηλαδή είναι μεταδόσιμες, την κύρια ευθύνη για τη μετάδοσή τους την έχει η εκπαίδευση και οι φορείς της, πέρα βέβαια από την ευθύνη που έχουν και άλλοι παράγοντες, ακόμα και το ίδιο το άτομο.

Στη συνέχεια ο φιλόσοφος κάνει λόγο για τις ηθικές αρετές, οι οποίες αφορούν το επιθυμητικό μέρος της ψυχής. Αυτό το είδος των αρετών είναι αποτέλεσμα συνήθειας και επανάληψης και για την απόκτησή του βασικό ρόλο παίζει ο εθισμός, την ευθύνη για την κατάκτηση της αρετής την έχει κυρίως αυτός που με θέληση και επιμονή ασκείται στην αρετή δηλαδή ο μαθητής.

β) Ο Αριστοτέλης για να ενισχύσει το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει (οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί), φέρνει δύο πολύ παραστατικά και πειστικά παραδείγματα με φυσικά φαινόμενα.

Αρχικά, λοιπόν, αναφέρεται στην πτώση του λίθου και στη φυσική του ιδιότητα να κινείται προς τα κάτω, την οποία δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αποβάλει. Αναφέρεται δηλαδή εδώ ο Αριστοτέλης στο νόμο της βαρύτητας, σε έναν νόμο της φύσης, ο οποίος αποκλείεται να αλλάξει. Το δεύτερο του παράδειγμα, με τη φωτιά, διατυπώνεται συνοπτικά και είναι σχετικό με την ιδιότητα που έχει ο θερμός αέρας να είναι πολύ ελαφρός και να διευθύνεται προς τα πάνω.

Λειτουργώντας πάλι επαγωγικά ο Σταγειρίτης φιλόσοφος, ύστερα από παραδείγματα γενικεύει. Τίποτε δεν μπορεί να λειτουργήσει με τρόπο διαφορετικό από εκείνον που ορίζει η φύση, όσο και αν προσπαθεί κανείς για αυτό. Αναφέροντας με τα παραδείγματα ότι όσα είναι εκ φύσεως έχουν ιδιότητες που δεν είναι δυνατόν να αλλάξουν με τον εθισμό, με την επανάληψη, όσο και αν προσπαθήσει κανείς, κάνει την αντιδιαστολή με την ανθρώπινη συμπεριφορά, όπου γίνονται τέτοιες αλλαγές στις ιδιότητες και στις ενέργειες των ανθρώπων, οι οποίοι αποκτούν την α ή β ιδιότητα, την καλλιεργούν και την επαυξάνουν με τη συνήθεια, και όχι εκ φύσεως.

ΘΕΜΑ 3°

α) Στο φιλοσοφικό σύστημα του Αριστοτέλη είναι θεμελιώδης η διάκριση των εννοιών «δύναμις – ενέργεια». Ως «δύναμις» ορίζεται η δυνατότητα που έχει ένα πράγμα ή ένα ον να γίνει ή να κάνει κάτι · ως «ενέργεια» ορίζεται η εκδήλωση, ανάπτυξη και πραγμάτωση αυτής της φυσικής δυνατότητας. Οι δυνάμεις είναι τα *a priori*, τα πρότερα στοιχεία, ενώ οι ενέργειες είναι τα *a posteriori*, τα ύστερα στοιχεία του ανθρώπινου όντος. Και τα πρωτογενή και τα υστερογενή στοιχεία χαρακτηρίζουν τον άνθρωπο. Βέβαια σημαντικό είναι να αναφέρουμε πως «οι δυνάμεις» έχουν χρονική προτεραιότητα έναντι «των ενεργειών».

β) Ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι η «ενέργεια» έχει μεγαλύτερη αξία από τη «δύναμη», αφού στην πρώτη είναι απαραίτητη η προσωπική προσπάθεια, ενώ η δεύτερη βρίσκεται έξω από τον έλεγχο και την ευθύνη του ανθρώπου.

ΘΕΜΑ 4°

Ο φιλόσοφος κατέληξε στο συμπέρασμα ότι καμία από τις ηθικές αρετές δεν είναι έμφυτη στους ανθρώπους.

Για να αχθεί ο Αριστοτέλης σε αυτό λοιπόν, το συμπέρασμα, ακολούθησε την εξής συλλογιστική πορεία.

⇒ Η λέξη «ηθική» έχει ετυμολογική συγγένεια, όπως προανέφερα, με τη λέξη «ἔθος».

- ⇒ Όμως η ετυμολογική συγγένεια δεν είναι τυχαία, αλλά δηλώνει και σημασιολογική συγγένεια
- ⇒ Γι' αυτό πρέπει να δεχτούμε ότι και η λέξη «ηθική» έχει όχι μόνο ετυμολογική αλλά σημασιολογική συγγένεια με τη λέξη «έθος»
- ⇒ Ως προς το σημασιολογικό περιεχόμενο, η λέξη «έθος» σημαίνει εθισμό, συνήθεια, κάτι που προέρχεται από την επανάληψη
- ⇒ Αφού λοιπόν η λέξη «ηθική» έχει και σημασιολογική συγγένεια με τη λέξη «έθος», είναι επόμενο και το δικό της σημασιολογικό περιεχόμενο να έχει σχέση με τον εθισμό, με τη συνήθεια, με κάτι που προέρχεται από την επανάληψη.
- ⇒ Όμως ό,τι έχει σχέση με τον εθισμό, με τη συνήθεια, με την επανάληψη είναι επίκτητο · και δεν μπορεί να συσχετιστεί με το έμφυτο
- ⇒ Έτσι, προκύπτει το συμπέρασμα ότι καμία ηθική αρετή δεν έχει σχέση με το «φύσει», δεν υπάρχει μέσα μας εκ φύσεως.

Σημαντικό είναι να αναφέρουμε ότι ο Αριστοτέλης με αυτή του την άποψη απορρίπτει την αριστοκρατική αντίληψη ότι η αρετή είναι δώρο της φύσης, το οποίο δίνεται ή Δε δίνεται στον άνθρωπο με τη γέννησή του και φυσικά δίνεται στους «αρίστους» και δε δίνεται στους «πολλούς». Ο άνθρωπος δηλαδή δεν γεννιέται ενάρητος· δεν διαθέτει από φυσικού του όλες εκείνες τις ιδιότητες που θα τον καταστήσουν ενάρητο. αντίθετα· ενδύεται την ηθική ποιότητα με τον εθισμό του σε αυτήν.

ΘΕΜΑ 5°

Εισαγωγή σχολικού βιβλίου στα «Ηθικά Νικομάχεια» σελ. 152: « Ήδη ο Ηράκλειτος ..... της τέλειος αρετής»

ΘΕΜΑ 6°

α) κομιζόμεθα

ιδεῖν

ἐλάβομεν

δεῖ

φερόμενος

β) ἀρετή

πλεῖον

ἐλάττωσις

δίδωμι

ἀνάπαλιν

④ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ [ΠΡΟΣ ΕΞΑΣΚΗΣΗ]

Κείμενο από το πρωτότυπο: Αριστοτέλους Πολιτικά ενότητα 16

Ὁ πολίτης οὐ τῷ οἰκεῖν που πολίτης ἐστίν (καί γάρ μέτοικοι καί δοῦλοι κοινωνοῦσι τῆς οἰκίσεως, οὐδ' οἱ τῶν δικαίων μετέχοντες οὕτως ὥστε καί δίκην ὑπέχειν καί δικάζεσθαι (τοῦτο γάρ ὑπάρχει καί τοῖς ἀπό συμβόλων κοινωνοῦσιν). ... πολίτης δ' ἀπλῶς οὐδενί τῶν ἄλλων ὀρίζεται μᾶλλον ἢ τῷ μετέχειν κρίσεως καί ἀρχῆς... Τίς μὲν οὖν ἐστίν ὁ πολίτης, ἐκ τούτων φανερόν· ὃ γάρ ἐξουσία κοινωνεῖν ἀρχῆς βουλευτικῆς καί κριτικῆς, πολίτην ἤδη λέγομεν εἶναι ταύτης τῆς πόλεως, πόλιν δέ τό τῶν τοιούτων πλῆθος ἰκανόν πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς, ὡς ἀπλῶς εἶπεῖν.

Κείμενο από μετάφραση: Αριστοτέλους Πολιτικά, ενότητα 12

Ἡ κοινωνική οντότητα που προήλθε ἀπὸ τῆς συνένωση περισσοτέρων χωριῶν εἶναι ἡ πόλη, μια κοινωνική οντότητα τέλεια, που μπορούμε να πούμε ὅτι πέτυχε τελικὰ τὴν ὑψίστη αὐτάρκεια συγκροτήθηκε για να διασφαλίζει τὴ ζωὴ, στην πραγματικότητα ὁμως ὑπάρχει για να εξασφαλίσει τὴν καλὴ ζωὴ. Ἡ πόλη, επομένως εἶναι κάτι που ἤρθε στην ὑπαρξη εκ φύσεως, ὅπως ακριβῶς και οἱ πρώτες κοινωνικές οντότητες, ἀφοῦ αὐτὴ εἶναι τὸ τέλος ἐκείνων κι ἀφοῦ αὐτὸ που λέμε φύση ἐνός πράγματος δεν εἶναι παρὰ ἡ μορφή που αὐτὸ ἔχει κατὰ τὴ στιγμή τῆς τελείωσης, τῆς ολοκλήρωσης του : αὐτὸ που δεν λέμε, πράγματι, πως εἶναι τελικὰ ἡ φύση του πράγματος, π.χ. του ἀνθρώπου, του ἀλόγου ἢ του σπιτιοῦ, ἡ μορφή δηλαδὴ που τὸ κάθε πράγμα ἔχει ὅταν ολοκληρωθεῖ ἡ ἐξελικτικὴ πορεία ; Ἐπίσης : ο τελικός λόγος για τὸ ὁποῖο ὑπάρχει ἓνα πράγμα εἶναι κάτι τὸ ἐξοχο και ἡ αὐτάρκεια εἶναι τελικός στόχος και ἀρα, κάτι τὸ ἐξοχο. Ὅλα αὐτὰ κάνουν φανερό ὅτι ἡ πόλη ἀνήκει στην κατηγορία τῶν πραγμάτων που ὑπάρχουν εκ φύσεως και ὅτι οἱ ἀνθρώποι εἶναι ἓνα ὄν περιορισμένο ἀπὸ τὴ φύση να ζει στην πόλη (πολιτικὸν ζῶον) ὁ δίχως πόλη ἀνθρώπος (θέλω να πω: ὁ εκ φύσεως δίχως πόλη ἀνθρώπος, ὄχι ὁ δίχως πόλη ἀπὸ κάποια τυχαία συγκυρία) ἢ εἶναι ἀνθρώπος κατώτερης ποιότητας ἢ εἶναι ὄν ἀνώτερο ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο εἶναι σαν ἐκείνον που ὁ Ὅμηρος τὸν στόλισε με τὸς χαρακτηρισμοὺς «ἀνθρώπος δίχως σοῖ, δίχως νόμους, δίχως σπιτικό» αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος, ὁ δίχως πόλη ἀπὸ τὴ φύση του εἶναι – τὴν ἴδια – στιγμή – και ἀνθρώπος που παθιάζεται με τὸν πόλεμο: εἶναι σαν ἓνα ἀπομονωμένο πιόνι στο παιχνίδι τῶν πεσσῶν.

ΘΕΜΑ 1°

Από το κείμενο που σας δίνεται, να μεταφράσετε το παρακάτω απόσπασμα: «Ὁ πολίτης οὐ ... ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν»

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 2°

Πώς, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, η «αυτάρκεια» της πόλης συνδέεται με το «εὖ ζῆν» των πολιτών;

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 3°

Πώς σύμφωνα με το πρώτο κείμενο η συμμετοχή στις δικαστικές λειτουργίες και στα αξιώματα ορίζει την έννοια του «πολίτη» ;

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 4°

Με βάση το δεύτερο κείμενο να εντοπίσετε τα κοινά σημεία και τις διαφορές ανάμεσα στις διάφορες «κοινωνικές οντότητες».

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 5°

Ποια σημασία έχει η λέξη πόλις στον αρχαίο ελληνικό λόγο και ποιο είναι το συγκεκριμένο περιεχόμενό της στα Πολιτικά του Αριστοτέλη;

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 6°

Μετέχοντες, εἰπεῖν : Να σχηματίσετε ομόρριζα με καθένα από τα παρακάτω θέματα : ἐχ -, ἐξ -, σχ -, λεγ -, λογ-

(Μονάδες 10)